

פנקס אסירים

רשימות מן הכלא

צבי עצמון
איש הישר

איש הישר בעיניו יעשה
ובימים ההם
איש הישר בעיניו יעשה
איש הישר בידיו יעשה
איש הישר במו פיו יעשה
איש הישר בגופו יעשה
איש יסרב לעשות מעשה
אשרי האיש אשר יסרב

ובימים ההם
לעשות מעשה

המחברת. מחברת אסירים. מסמך אנושי מיוחד במינו
העובר בבתי הכלא הצבאיים מסרבן לסרבן. כל אחד מוסיף
משהו - משפט, מחשבות, או סתם כתובת להתקשרות.
מחברת קמוטה ובלויה העוברת מיד ליד, נשמרת מכל
משמר ומועברת אחר כבוד אל הסרבן הטרי המגיע לכלא.
הכותבים עברו את דרך הלבטים. הם הגיעו להחלטה.
נשפטו. עתה הם מרצים את עונשם על דבקותם בערכי
האדם. עתה הם סופרים את הימים. עד הביקור הבא, עד
ההפגנה הבאה על ההר הצופה אל הכלא, עד חלוקת הדואר
היומית שתביא את המכתבים והעיתונים הנשלחים על-ידי
המשפחה ועל-ידי ועדת האסירים של "יש גבול", עד...
השיחרור.

ובינתיים מתאקלמים בנוהלי הכלא. הותיקים עוזרים.
מדסקסים. מספרים איש לרעהו על דרכם אל הקו האדום
שהסירוב לחצות אותו הביא אותם לכאן. על התגובות
לצעדם בבית, במשפחה, בעבודה.
לאנשי "יש גבול" מעמד מיוחד בכלא. בניגוד לאחרים,
הם בחרו להישלח אליו. במשך הזמן, הם הפכו להיות
'כותבי הבקשות' אל שלטונות הכלא מטעם יתר האסירים.

בפנקס שלפניכם מובאים מספר קטעים ממחברת האסירים. מחברת שכתבתה נמשכת גם בימים אלה ושתמשיך לקלוט אל בין דפיה את סיפורם של אלה שעמדו על הזכות הגדולה לומר לא. אלה שהחליטו כי די לירות ולבכות, להרביץ ולהתנווכת, להכות ולדון, לאטום ולמחות.

סיני פתר. מכתב שנשלח לסרבנים כלואים. יולי '88.

לרוני, לעדי, לאיתן – שלומות!

אני יודע כמה כיף לקבל סימן במסדר הדואר, כשחשוך בחצר המסריחה, וכבר נמאס לעמוד סתם במסדר הספירה האינסופי. שתהיינה לכם הרבה עבודות חוץ, הרבה לחם ומרגרינה, מספיק תה בקומקום, ושסנדרה (אחת הסוהרות) תחייך אליכם.

ומה אבקש לכם עוד?

כאן, עם החברים מ"יש גבול", בביתו של עזרתי, רוח באה מהים. רגע אחרי המאסר, רגע לפני המאסר, איתכם, סיני.

נרי יעקובא, קיבוץ ברעם. 28 יום על סירוב. פברואר '89.

"כי אולי אין לנו די זמן לעקור הר ואולי לא באנו לכאן לעקור הרים, אבל יש לנו מעט זמן לכתוב שירים, על הזכות הגדולה להיות פה, על הזכות הגדולה לומר לא."

נתן זך, "שיר NO טיפוסי".

קרלוס לוֹינהוף. בן 45. 35 יום על סירוב לשרת בשטחים. מרץ '89.

רק אל תגייסו את השואה במקום את סרבני הכיבוש. מרוב מאניפולאציות בנושא, כבר קצת לא נעים להזכיר שאשוויץ גם לי אומר משהו. הורים ששהו שם שנתיים פלוס, זה מקנה זכות לציוץ? נולדתי שנה לאחר שיחרורם, באמסטרדם, ואת תחושת המחנות ינקתי מלידה. בשלב מסוים החלטתי שעלי להתמודד עם עצמי ועם המטען ההוא. לפחות לסלק את הגטו הפנימי, שאותו נושאים כליכך הרבה בתוכנו. אפשר להרוס את חומות הגטו הזה בלי להתכחש למוצא שלך, לעבד, לרישומיו העכשוויים. לכן, די לטפח טראומות, פחדים, חומות פנימיות. מה שקיים קיים ויש ללכת הלאה. אל תנופפו באשוויץ כדי לחפות, להצדיק, להסביר, להסתתר. אל תתנו לשמיר, לשרון, לנתניהו, לרבין ולדומיהם לשאת את שם השואה לשווא.

יש לי בן, הלובש כבר אותם מדים והוא חי את אותה דילמה. לא באשמתו. באשמת אותם קובעי מדיניות של

"אף שעל", "מקסימום שטח - מינימום ערבים", לאווים פה ודונם שם, "לעולם לא נדבר עם...", שעל מצפונם רבבות עצורים, פצועים, נכים והרוגים פלסטיניים וגם דם שלנו.

אני לא מוכן לשחק במשחק שלהם, במגרש שאיננו שלי. לפחות לא עם המדים האלה.

רמי חסון. ישב במהלך '89 חמש פעמים בכלא, סך-הכל 146 ימי מחבוש, ולא נשבר. מאי '89.

פעם רביעית והפעם ל-56 יום. אני אהבל, סידרו אותי. נשפטתי ל-28 יום על תנאי ושלחו אותי הביתה "לחשוב" עם צו נוסף. למחרת, אחרי סירוב נוסף, הפעילו את ה-28 והוסיפו עוד 28 יום. חג עצמאות שמה לנו ובקרום לפלסטינים.

"כָּאֲהוּב הָאֵם

אֶת יִלְדָּהּ אֲשֶׁר בּוֹ מוֹם

אוֹהֶבָהּ מוֹלְדָתִי"

סאלם ג'ובראן

דוד עובדיה, בן 40. 28 יום על סירוב לעזה. יולי '89.

דבר אחד אני חושב. איך אפשר לשנות את הדעה של אדם על-ידי זה שהוא יושב בכלא? בכלא יושבים אנשים שסוגרים אותם מפני אנשים אחרים, שלא יזיקו לאחרים. אבל לא יכולים לשנות את דעתם הפוליטית על-ידי כלא.

ההיפך הוא הנכון. דעה פוליטית אפשר לשנות על-ידי שיכנוע וחינוך ולא על-ידי ישיבת בכלא. וזה מה שמבדיל את הסרבן מכל האחרים שיושבים בכלא. אם נשווה עריק לסרבן, עריק יודע שהוא יושב בגלל עבירה שביצע. הוא יודע שבשביל הפעם הבאה הוא צריך פשוט לא לערוק. מה עושה סרבן שמשתחרר מהכלא? הבעיה נשארת. הוא יושב על עבירה שהוא לא מסכים שזה עבירה. הוא עוד יחזור עליה, כלומר הכלא לא פותר לסרבן את הבעיה וגם לא לצבא.

עובדיה עזרא. סירוב לשרת ביו"ש. נשפט לשתי תקופות רצופות, 14 יום ואחר-כך 28 יום. אוקטובר '89.

כל הדיונים הפילוסופיים על חובת הציות לחוק והשאלות המוסריות בדבר אחריות, מוסר, חובה - מתמקדים, דקה לפני המשפט, בשאלה: האם נשאיתי בן-אדם חופשי או ויתרתי על מידה זו שבי? תשובה חיובית לשאלה הראשונה מובילה הנה (כרגע כלא 6), אך משאירה המון סיפוק. לראשונה בחיי אני טופח לעצמי על האגו כשהדבר אכן מוצדק. כל השנים הייתי "מהפכן של סלון". דיברתי הרבה, ובניסוחים מלוטשים יותר ויותר, ככל שארכו שיחות הסלון. עכשיו אני מקיים את מה שהתגבש במהלך השנים כתיאוריה. מסתבר שכל ההקרה וההרואיות מתפרשים אצל כהנא גדולה, סיפוק עצמי וגאווה. אז מה אם זה נשמע אגואיסטי? טוב לי עם זה, וזה גם נותן לי כוח לדקה שלפני המשפט הצבאי הבא. חזקו ואמצו.

חנוך ליבנה. 14 יום. סירוב לשרת בג'בליה. אוקטובר '88.
 הרבה ימים, ובעיקר לילות, התלבטתי לפני שהגעתי להחלטה, שהיא קיצונית ועליכן קשה כליכך. גם המיעוט היחסי של המסרבים שנשפטו עד כה לוחץ לכאורה לכיוון "הרוב הצודק". אני לא קדוש מעונה, וההליכה לכלא חסרה לי כמו קוץ בתחת, אבל אם אני מתגייס והולך לרצועה, אני נחנק, פשוט נחנק. ההליכה הבלתי-אפשרית, פעם ופעמיים בשנה, עם קסדה ואלה, מחלחלת למכאניזם הלאומי והלאומני. עם מה אצא מהכלא? תהיה לי הזכות לומר לבנותי: "זה לא אני, החייל מהטלוויזיה." ומה יישאר לי מכל זה? העובדה שאני צודק? העובדה שההיסטוריה ומשפט הצדק לא אותי יכניסו לכלא, אלא את אלה שניסו לשלוח אותי לגרום צלקות ולשבור עצמות ולחטט באלה מזוהמת במוגלתו של עם אחר? האם יהיו לי נוחמים בעובדה שכולם יגידו שצדקתי? ספק. אבל אחרת אי-אפשר.

מריו ויינשטיין. 28 יום. סירוב לשרת בגדה. ינואר '90.
 בתחבולות נעשה לנו מלחמה ונכה בבטן הרכה של סרבני השלום ואלופי הדיכוי: הקונצנוס.

אשר רותם, מזכיר קיבוץ שדה יואב. 28 יום על סירוב. פברואר '90.
 שירתתי בעבר בשטחים ולשמחתי הפלתי את "חומות ברלין" שלי כדי להיות חופשי באמת בין חומות כלא 6.

סגן אבנר אסנודוביץ. 21 יום על סירוב לשרת בעזה. פברואר '90.

מפתיע להיווכח (ואולי מדאיג) שהטענה הנפוצה ביותר שנטענה כלפי באופן אישי היא גם הפרוזאית שבטענות: מדוע לשלם מחיר אישי כבד כליכך (כליאה, השפלה, ניתוק מהמשפחה, הפסד כספי) ומדוע דווקא אתה? על טענה זו שומה על כל אחד להשיב לעצמו. לא כל אחד שמחייב את מעשה איהציות יכול להרשות לעצמו מחיר אישי כזה. הדבר תלוי, כמובן, במצבו האישי, המשפחתי, הכלכלי של כל אחד. הדוגמה מעוררת ההערכה ביותר, מבחינה זו, היא מקרהו של רמי חסון, שנכלא שש פעמים, ובסך הכל ריצה 145 יום בכלא, ולא שירת אף יום אחד מעבר לקו הירוק.

האם מעשה איהציות יכול להשפיע, לשכנע אנשים, לשנות תמונה פוליטית? הלב רוצה לקוות שכן. ועל פני הדברים נראה שיש לכך סיכוי: סרבן שטחים תורם למחאה אחד חלקי מאה, ואילו תרומתו היחסית של ניצב בהפגנה גדולה היא קטנה בהרבה. ועם זאת, אפילו אם לא הצלחתי לשכנע ולו אדם אחד, נראה שהתוצאה החיובית היחידה של המעשה – השקטת המצפון, ולו במעט – יש לה חשיבות משל עצמה. זהו מעשה בוטה ומתריס, שיש לו הד רב בסביבה הקרובה לעושהו. באחת, זו הדרך שלי להודיע לחוג משפחתי, ידידי ומכרי: רבותי, אתם כולכם, ואף אני ביניכם, שותפים למעשה פשע, פשוטו כמשמעו.

**עמיחי לוטטיג, קיבוץ גניגר. 28 יום על סירוב שטחים.
פברואר '90.**

שניים-שלושה משפטים לפני יציאה של המחברת ל"חופשה", מקווה שלא ארוכה מדי.
א. לא מצטער על הליכתי לכלא. מצטער על הצער והכאב שגרמתי ליקרים לי, אך הייתי חוזר על כך שנית.
ב. אין לי בעיה להיכנס לכאן פעם נוספת, אבל היה משמח מאוד אילו לפניכן היו 105 סרבנים חדשים מגיעים לכאן.
ג. מאוד מתסכל שמכל ההפגנות של שלום עכשיו מעט מאוד קרה. פרומיל אחד מההפגנה בתל-אביב (כ-400 איש) היה מפוצץ את כלא 6 וכלא 4 והיה יוצר הד אדיר, לדעתי.
ד. כאשר אנשים כמונו מגיעים לכאן, כל אחד עם נימוקיו, מטענו ודעותיו – דברו עם הנפקדים והעריקים, עם כל אלה שהגיעו בעל-כורחם הנה, כי את המהפך המחשבותי צריכים וחייבים לעשות איתם ולא עם ה"יאפים" של שלום עכשיו.

א.ב., חייל סדיר, גולני. פברואר '90.

לכל חברי "יש גבול" והסרבנים האמיצים! אני אינני סרבן שטחים ודעותי שונות מדעותיכם ואולי קיצוניות. אליכם הגעתי דרך ידידות עם ג. ד. שאיתי במחלקת המשמה וידידות לשמה עם סגן ה. ו.

אני מעריך ומעריך את נחישותכם ואת האומץ להקריב מן החופש האישי שלכם, ולהיות בכלא עקב סירוב למען הכלל, ודעות של אנשים רבים, שלכולם מכונה משותף – שיש גבול.

עם הזמן למדתי לכבד דעות ואנשים הדבקים באידיאולוגיה שלהם. שכן, גם אני, בגלל אידיאולוגיה

מסוימת, שונה לגמרי משלכם, כמוכם גם אני סרבן ומורד, רק במישור אחר.

אני מדגיש, דעותי הפוכות משלכם, אבל אני גאה לומר בקומה זקופה שאני גאה בכם כולכם, במיוחד הסרבנים שמשלמים במחבוש, וגאה שאתם דבקים באידיאולוגיה שלכם. חזקו ואמצו, כל הכבוד.

יזהר ארד, קיבוץ גונן. פברואר '90.

על-פי העיתונות, אני אמור להיות (סרבן) מס' 101, ומכיוון שהמספר הזה מוצא חן בעיני, אני אאמץ אותו (משמעות סמלית – כמעט מספר הכביסה שלי). אני מרצה 14 ימים בפועל וקיבלתי גם 14 על תנאי. הובטח לי משפט נוסף עוד בטרם הסיום של המאסר הזה. אבל חבר'ה, זה קטן עלינו! אישית, לא משתייך, או יותר נכון, לא יצרתי קשר עם שום גוף עד כה. רוצה לשמור על הבנה שהחלטה שלי היא אישית כדי שאוכל להסתכל לעצמי בעיניים ואמשיך לחיות על-פי דרכי. לקח לי שנה וחצי של אינתיפאדה להגיע להכרה שזו הדרך היחידה שאיתה אהיה שלם, ועוד כמה חודשים עד שהגיע רגע האמת. מההחלטה ועד כה, ואני מניח – ועד בכלל, לא היה לי רגע של ספק. מרגיש חזק ומשתדל לראות את ההומור שישנו, וזה לא חסר. פיתחתי כאן סטיות מסוימות. אתמול תפסתי את עצמי חולם על כנף עוף שדופה טבולה בשמן – כמו בקיבוץ. סטייה, תאמינו לי, סטייה.

חץ מזה הכל בסדר. מופתע לטובה מהיחס ומאחל לכולם לקחת בקלות ולזכור שהשופט האמיתי הוא בפנים. וכשהוא רגוע – החיים יפים.

עצומת "יש גבול"

העם הפלסטיני מתקומם נגד הכיבוש הישראלי בשטחים. יותר מ-20 שנות כיבוש ודיכוי לא בלמו את המאבק הפלסטיני לשיחרור לאומי. ההתקוממות בשטחים, ודיכוייה הברוטלי בידי הצבא, מוכיחים בעליל את המחיר הנורא של המשך מצב הכיבוש והעדרו של פתרון מדיני. אנו, חיילי מילואים בצה"ל, מודיעים כי לא נוכל לשאת יותר בנטל השותפות והאחריות להידרדרות מוסרית ופוליטית זו. אנו מכריזים בזה כי נסרב לקחת חלק בדיכוי ההתקוממות והמרי בשטחים הכבושים.

על עצומה זו חתמו עד כה (מאי 1990) כ-1500 קצינים וחיילים במילואים.

"יש גבול"

ת.ד. 4172, תל-אביב 61041
טלפון 03-5131462
ת.ד. 6953, ירושלים 91068
טלפון 02-250271

פוקס שירות 5
יש גבול